

İnsan Hakları Mahkemesi Kararları

SATILMIŞ VE DİĞERLERİ/Türkiye Davası*

Başvuru No:74611/01, 26876/02 ve 27628/02

Strazburg

17 Temmuz 2007

OLAYLAR

I. DAVA KOŞULLARI

Başvuranlar İstanbul'da ikamet etmektedirler. Başvuranlar, İstanbul Boğaz Köprüsü'nde görevli gişe memurları olup, sözleşmeli memur statüsünde çalışmaktadırlar. Başvuranlar, Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu'nun (KESK) şubesi olan *Yapı Yol Sen* (olayların meydana geldiği dönemde *Enerji Yapı Yol Sen*) sendikasının üyesidirler. Bazı başvuranlar iki eyleme birden katıldıklarından dolayı iki başvuruda bulunmuşlardır.

A. 74611/01 ve 26876/02 No'lu Başvurulara İlişkin Olaylar ve Usul İşlemleri

1. Ortak Olaylar ve Usul İşlemleri

KESK, kamu sektöründe çalışan personele ilişkin kanunun Meclis gündemine taşınması nedeniyle 2 Mart 1998 tarihinde ulusal düzeyde bir eylem yapma kararı almıştır.

6 Mart 1998 tarihinde, o gün 7:00-15:00 saatleri arası ile 15:00-23:00 saatleri arası çalışan başvuranlardan iki grup, çalışma koşullarını protesto etmek amacıyla iş yavaşlatma eylemi çerçevesinde üç saat süreyle görev yerlerini terk etmişlerdir. Bu eylem sırasında araçlar gişelerden para ödemededen geçmiştir.

Teftiş Kurulu Başkanlığı 30 Nisan 1998 tarihinde, Karayolları Genel Müdürlüğü'nün (İdare) 9 Mart 1998 tarihli talebi üzerine soruşturma raporu hazırlamıştır. Soruşturma çerçevesinde 12 Mart 1998 tarihinde Boğaziçi Köprüsü Bakım İşletme Başmühendisi E.B.'nin ifadesi yemin altında alınmıştır.

Sözkonusu raporda başvuranların izinsiz olarak iş yerlerini terk etmeleri ve İdare'yi maddi kayba uğratmaları nedeniyle hatalı oldukları sonucuna varılmış, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 125. maddesi uyarınca eyleme katılan kişilerin disiplin cezasına çarptırılmaları ve İdare'nin uğradığı maddi zararı tazmin etmeleri önerilmiştir.

Teftiş Kurulu'nun raporunda yer alan disiplin cezası verilmesi ve maddi zararın tazmin edilmesi önerisinin Genel Müdürlük tarafından kabul edilmesiyle İdare, 17 Haziran 1998 tarihinde, söz konusu eylem nedeniyle uğranılan zararın, tebliğnamenin tebliğ edilme tarihinden itibaren on gün içinde maaşlardan düşürülmesini başvuranlardan istemiştir.

* Dışişleri Bakanlığı Çok Taraflı Siyasî İşler Genel Müdürlüğü tarafından Türkçe'ye çevrilmiş olup, gayriresmî tercümedir.

Başvuranlar, bu türden bir iznin verilmesine itiraz etmişlerdir. Başvuranlar, bir taraftan söz konusu eylemin Anayasa ve Uluslararası Sözleşmelerden doğan yasal sendikal bir eylem olduğuna ve diğer taraftan yasal bir hakkın kullanılmasının İdare'nin maddi zarara uğramasına yol açan bir fiil olarak değerlendirilemeyeceğine dair daha önceki savunmalarını yinelemişlerdir.

İdare, 14 Aralık 1998 tarihinde Üsküdar (İstanbul) Asliye Hukuk Mahkemesi başvurarak başvuranlar aleyhinde iki tazminat davası açmıştır. İdare, 657 sayılı Kanun'un 12. maddesine dayanarak, dava konusu eylemi haksız fiil olarak nitelendirmiştir. Başvuranlar, Asliye Hukuk Mahkemesi huzurunda, müştereken ve müteselsilen sorumlu tutulamayacaklarını, eylemlerinin hukuka aykırı fiil olarak değerlendirilemeyeceğini ve sorunlarına çözüm aramak amacıyla sendika kararına göre hareket ettiklerini belirtmişlerdir.

2. Sadece 74611/01 No'lu Başvuruya İlişkin Olaylar ve Usul İşlemleri

Asliye Hukuk Mahkemesi 29 Aralık 1999 tarihinde, iş bırakma eylemi sırasında İdare'nin uğradığı zararın tazmin edilmesi amacıyla 6 Mart 1998 tarihinden itibaren hesaplanmak üzere yasal gecikme faizi ile birlikte her başvurudan toplam 4.718.100.000 TL'yi [yaklaşık 8.872 Euro] müştereken ve müteselsilen ödemelerini istemiştir. Asliye Hukuk Mahkemesi 657 sayılı Kanun'a dayanarak, hiçbir hakkın başkasının kayba uğramasına neden olma hakkını vermediğini ve veremeyeceğini belirtmiştir. Başvuranların, 657 sayılı Kanun'un kamu hizmetini aksatacak şekilde işe gitmeme ya da iş yavaşlatmayı yasaklamasından dolayı zarardan sorumlu tutulmalıdırlar.

Yargıtay ilk derece mahkemesi kararını 27 Haziran 2000 tarihinde onamıştır. Yargıtay Hukuk Dairesi Başkanı karşı oy görüşünde, başvuranların haklarının savunulması için üyesi buldukları sendikanın iş yavaşlatma kararı aldığını tespit etmiştir. Mahkeme Başkanı, Uluslararası Çalışma Örgütü'nün 87 ve 151 sayılı Sözleşmeler ile iç hukukta yer alan sendikal haklar konusundaki hükümlere atıfta bulunarak, Türkiye'nin dernek kurma özgürlüğü hakkının kullanılmasını sağlayacak uygun tedbirleri alması gerektiğini ifade etmiştir. Mahkeme Başkanı'na göre, sendika kurma hakkı devlet memurlarına tanınmaktadır, ancak sendika üyesi olan memurlar, haklarını savunabilecekleri gerekli araçlara sahip değillerdir.

Başvuranlar, 15 Eylül 2000 tarihinde kararın düzeltilmesi başvurusunda bulunmuşlardır.

Yargıtay bu başvuruyu, 18 Ocak 2001 tarihinde reddetmiştir. İlgili Hukuk Dairesi Başkanı Bilal Kartal karşı oy görüşünü bir kez daha yinelemiştir.

Başvuranlar, 9 Mayıs 2001 tarihinde 5.270.240.000 T.L. tutarında ödeme yapmışlardır. Geri kalan 7.404.796.000 T.L., 9 Mayıs 2001 tarihinden itibaren on iki aya bölünerek ödenmiştir. Yani başvuranlar toplam 12.675.036.000 T.L. ya da başvuranların her biri 633.751.800 T.L. [yaklaşık 625 Euro] ödemişlerdir. Başvuranlara göre, bu tutarlar, verdikleri karar nedeniyle dava açıldığından dolayı üyesi oldukları *Yapı Yol Sen* sendikası tarafından ödenmiştir.

3. Sadece 26876/02 No'lu Başvuruya İlişkin Olaylar ve Usul İşlemleri

Asliye Hukuk Mahkemesi 21 Haziran 2000 tarihinde, her başvurudan, iş bırakma sırasında İdare'yi zarara uğrattıkları gerekçesiyle bu zararın tazmini adı altında 69.444.444

T.L.'yi [yaklaşık 112 Euro], yani toplam 1.250.000.000 T.L.'nin 1/18'ini ödemelerini istemiştir.

Yargıtay 2 Nisan 2001 tarihinde itiraz edilen kararı bozmuştur. Yargıtay, Borçlar Kanunu'nun 50. maddesini uygulayarak, başvuranların aynı amaç için birlikte hareket ettiklerine, dolayısıyla müştereken ve müteselsilen sorumlu tutulmaları gerektiğine kanaat getirmiştir. Yargıtay Hukuk Dairesi Başkanı Bilal Kartal karşı oy açıklamasında bulunmuştur.

Asliye Hukuk Mahkemesi 19 Temmuz 2001 tarihinde, temyiz kararına uyarak, her başvurandan iş bırakma sırasında İdare'ye sebep olunan zararın tazmini adı altında, 6 Mart 1998 tarihinden itibaren hesaplanmak üzere yasal faizle birlikte toplam 1.250.000.000 T.L.'yi [yaklaşık 936 Euro] müştereken ve müteselsilen ödemelerini istemiştir. Karar 10 Ekim 2001 tarihinde tebliğ edilmiştir.

Başvuranlar 14 Ocak 2002 tarihinde, 1.458.774.000 T.L. ödemişlerdir. Geri kalan 2.668.400.000 T.L. 14 Ocak 2002 tarihinden itibaren on sekiz aya bölünerek ödenmiştir. Dolayısıyla başvuranlar toplam 4.127.174.000 T.L., yani başvuranların her biri 229.287.444 T.L. [yaklaşık 190 Euro] ödemişlerdir. Başvuranlara göre bu tutarlar, verdikleri karar nedeniyle dava açıldığından dolayı üyesi oldukları *Yapı Yol Sen* sendikası tarafından ödenmiştir.

B. 27628/02 numaralı başvuruya ilişkin usul ve olaylar

Başvuranlar, iş yavaşlatma eylemi çerçevesinde çalışma koşullarını protesto etmek amacıyla 24 Şubat 1999 tarihinde gişeleri terk etmişlerdir. Bu zaman zarfında gişelerden geçen araçlar herhangi bir geçiş ücreti ödememiştir.

Teftiş Kurulu Başkanlığı, İdare'nin 8 Nisan 1999 tarihli talebi üzerine, 4 Nisan 1999 tarihinde bir soruşturma raporu hazırlamıştır. Bu rapora göre, sendika yetkili kurumlara söz konusu eylemle ilgili olarak bilgi vermiş, bu kurumlar ise sendikayı bu eyleminden vazgeçirmeye çalışmıştır; basın açıklamasının okunduğu sırada güvenlik güçleri orada hazır bulunmuş, başvuranların bir kısmı polis merkezine götürülmüş ve tansiyon bir hayli yükselmiştir. Başvuranlar, çalışma koşullarını protesto etmekten ziyade, geçmişte benzer olaylar nedeniyle uğranılan gelir kaybının tazmin edilmesi amacıyla haklarında dava açılan meslektaşlarını desteklemek amacıyla bu eylemi gerçekleştirmiştir. Başvuranların, izin olmaksızın çalışma yerlerini terk etmeleri ve bu şekilde İdare'yi maddi olarak zarara uğratmaları sebebiyle kusurlu olduklarına kanaat getirilmesinin ardından hazırlanan raporda, ilgili kişilerin, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 125. maddesi uyarınca amirleri tarafından cezalandırılması ve İdare'nin uğradığı maddi zararı tazmin etmeleri önerisinde bulunulmuştur. Raporda ayrıca başvuranların sağlık durumlarının daha sıklıkla kontrol edilmesi önerilmiştir.

Disiplin cezasını ve maddi gelir kaybının tazmin edilmesini öngören soruşturma raporunun Genel Müdürlük tarafından onaylanmasının ardından İdare, 5 Temmuz 1999 tarihinde başvuranlardan, söz konusu eylem nedeniyle ortaya çıkan maddi zarara tekabül eden miktarların, maaşlarından kesilmesi amacıyla tebliğ tarihinden itibaren on gün içerisinde gerekli iznin verilmesini talep etmiştir.

Başvuranlar bu izni vermeyi reddetmişlerdir. Başvuranlar, söz konusu eylemin Anayasa'dan ve uluslararası anlaşmalardan doğan yasal bir eylem olduğunu ve bu türden bir

hakkın kullanımının, İdare'nin gelir kaybına yol açacak bir eylem olarak değerlendirilemeyeceğini belirterek bir önceki savunmalarını yinelemişlerdir.

İdare, 29 Eylül 1999 tarihinde Üsküdar Asliye Hukuk Mahkemesi'ne (İstanbul) başvurarak, başvuranlar aleyhinde tazminat davası açmıştır. İdare, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 12. maddesine dayanarak başvuranların eylemini "haksız fiil" olarak değerlendirmiştir. Başvuranlar, mahkeme önünde müştereken ve müteselsilen sorumlu tutulamayacaklarını, eylemlerinin hukuka aykırı bir fiil olarak nitelendirilemeyeceğini, sendika kararına uygun olarak hareket ettiklerini ve cezai olarak beraat ettiklerini ifade etmişlerdir.

Üsküdar Asliye Hukuk Mahkemesi 21 Haziran 2000 tarihinde, iş durdurma dönemi boyunca İdare'nin uğradığı gelir kaybının tazmin edilmesi amacıyla başvuranların her birinin, 452.284.000 T.L. [yaklaşık 767 Euro] ya da toplam miktarı 9.950.250.000 T.L. [yaklaşık 16.880 Euro] olan gelir kaybının, 22/1'i tutarında ödeme yapmasına karar vermiştir.

Yargıtay, temyiz edilen kararı 10 Nisan 2001 tarihinde bozmuştur. Yargıtay, Borçlar Kanunu'nun 50. maddesi uyarınca başvuranların tamamının aynı amaç doğrultusunda hareket ettiğine kanaat getirmiş; bu nedenle her birinin müştereken ve müteselsilen sorumlu tutulması gerektiğini belirtmiştir. Yargıtay Hukuk Dairesi başkanı Bilal Kartal, ayrık oy görüşü sunmuştur.

Asliye Hukuk Mahkemesi 19 Temmuz 2001 tarihinde, Yargıtay kararına dayanarak başvuranların her birinin, 24 Şubat 1999 tarihinden itibaren işlemek üzere gecikme faizi ile birlikte 9.950.250.000 T.L. [yaklaşık 8.787 Euro] tutarında ödeme yapmasına karar vermiştir.

Yargıtay, 17 Ocak 2002 tarihinde ilk derece mahkemesi kararını onamıştır.

Başvuranlar, 25 Nisan 2002 tarihinde 10.644.390.000 T.L. tutarında ödeme yapmıştır. Kalan 17.907.640.000 T.L., 25 Nisan 2002 tarihinden itibaren yirmi dört aylık vadeye bölünmüştür. Böylece başvuranların her biri 1.297.819.545 T.L. [yaklaşık 1.070 Euro] olmak üzere toplamda 28.552.030.000 T.L. tutarında ödeme yapmıştır. Başvuranlara göre söz konusu eylem, üyesi oldukları *Yapı Yol Sen* tarafından düzenlenmiş olması sebebiyle bu miktarlar sendika tarafından ödenmiştir.

HUKUK AÇISINDAN

Başvuranlar, sendikal bir eylem yaptıklarına ve bu nedenle İdare'yi zarara uğrattıkları gerekçesiyle bu zararları karşılamalarına hükmeden Üsküdar Asliye Hukuk Mahkemesi kararlarının, toplanma ve örgütlenme özgürlükleri ile birlikte çalışma koşullarını ihlal ettiğini ileri sürmektedirler. Başvuranlar bu itibarla AİHS'nin 2, 11 ve 14. maddeleri ile birlikte 1 No'lu Ek Protokol'ün 1. maddesine atıfta bulunmaktadır.

I. DAVALARIN BİRLEŞTİRİLMESİ

AİHM, dava olaylarının ve esasa ilişkin olarak ortaya çıkan soruların benzer olduğunu dikkate alarak bu davaların birleştirilmesinin gerekli olduğuna kanaat getirmiş ve bu davaların tamamını tek bir karar altında incelemeye karar vermiştir.

II. KABULEDİLEBİLİRLİK HAKKINDA

A. AİHS'nin 2. Maddesine İlişkin Şikayetler

Hükümet, başvuruların AİHS'nin 2. maddesine ilişkin olarak ileri sürdükleri şikayetleri ulusal mahkemeler huzurunda hiçbir zaman dile getirmediğini ileri sürmektedir.

AİHM, AİHS'nin 35 § 1. maddesi uyarınca iç hukuk yolları tüketildikten sonra kendisine başvurulabileceğini ve bu nedenle ulusal makamlar huzurunda ileri sürülmemiş olan bir şikayeti incelemeyeceğini hatırlatmaktadır.

Bu durumda başvurular, ulusal makamlar huzurunda 2. maddeye ilişkin olarak ileri sürdükleri şikayetleri özet olarak dahi dile getirmemişlerdir.

Buradan başvurunun bu kısmının, AİHS'nin 35 § 1 ve 4. maddesi uyarınca iç hukuk yolları tüketilmediği gerekçesiyle reddedilmesi gerektiği sonucu ortaya çıkmaktadır.

B. AİHS'nin 11 ve 14. Maddeleri ile 1 No'lu Protokol'ün 1. Maddesine İlişkin Şikayetler

Hükümet iki başlık altında kabuledilemezlik itirazında bulunmuştur.

1. Bazı Başvuruların Mağdur Sıfatının Bulunmaması

Hükümet, Ayhan Yılmaz (no: 26876/02 ve 27628/02), Murat Alav (no: 26876/02 ve 27628/02), Ziyaver Erden (74611/01 ve 27628/02), Necdet Yavuz (74611/01 ve 27628/02), Burhan Özdemir (no: 74611/01 ve 27628/02), Erdoğan Okul (no: 74611/01 ve 27628/02), Sedat Aydın (no: 74611/01 ve 27628/02) ve Sami Çınar (no: 74611/01 ve 27628/02) adlı başvurular, özü itibarıyla içerikleri benzer olan bu iki başvuruları yapmışlardır. Hükümet AİHM'den, tekrarlanan bu başvuruları reddetmesini talep etmektedir.

Başvurular bu argümanlara itiraz etmektedirler.

AİHM, başvuruların iç hukukta iki farklı yargılama nedeniyle bu başvuruları yaptığından dolayı söz konusu başvuruların tekrarlanmış olmadığını tespit etmektedir. Dolayısıyla Hükümet'in yaptığı itirazın bu kısmını reddetmek yerinde olacaktır.

2. İç Hukuk Yollarının Tüketilmesi Hakkında

Hükümet, iç hukuk yollarının tüketilmediğini de ileri sürmektedir. Hükümet, 26876/02 ve 27628/02 numaralı başvurular çerçevesinde, 2 ve 10 Nisan 2001 tarihli Yargıtay kararlarına karşı düzeltme başvurularını yapmadıklarından dolayı, başvuruların iç hukuk yollarını tüketmediklerini belirtmektedir.

Başvurular bu argümana itiraz etmektedirler.

AİHM, benzer itirazları daha önce reddettiğini hatırlatmaktadır (bkz. özellikle *Gök ve diğerleri-Türkiye*, no: 71867/01, 71869/01, 73319/01 ve 74858/01, 27 Temmuz 2006 tarihli karar). AİHM, daha önce verdiği sonuçlara aykırı bir karar vermek için hiçbir gerekçe görmemekte ve dolayısıyla Hükümet'in yaptığı itirazın bu kısmını da reddetmektedir.

3. Sonuç

AİHM, bu şikayetlerin AİHS'nin 35 § 3. maddesi uyarınca açıkça dayanaktan yoksun olmadığını tespit etmektedir. Ayrıca AİHM, şikayetlerin hiçbir kabuledilemezlik gerekçesiyle ters düşmediğini belirtmektedir. Dolayısıyla şikayetleri kabuledilebilir ilan etmek yerinde olacaktır.

III. AİHS'NİN 11 VE 14. MADDELERİ İLE 1 NO'LU PROTOKOL'ÜN 1. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

Başvuranlar, üç saat süreyle işlerini bıraktıkları gerekçesiyle belirli miktarlarda ödeme yapmalarına dair Asliye Hukuk Mahkemeleri'nin aldıkları kararlar nedeniyle, dernek kurma ve toplantı özgürlüğü, ayrımcılık yapılmaması ve mallarına saygı haklarının ihlal edildiğinden şikayetçi olmaktadır. Başvuranlar, AİHS'nin 11 ve 14. maddeleri ile 1 No'lu Protokol'ün 1. maddesine atıfta bulunmaktadır. AİHM, başvuranların dile getirdikleri olayların özellikle 11. maddenin uygulanma alanına girdiğine kanaat getirmekte ve bu şikayetleri sadece bu açıdan incelemeye hükmetmektedir.

A. Bir Müdahalenin Varlığı Hakkında

Başvuranlar, sendikal faaliyetlerinin ardından İdare'nin uğradığı zararın tazmini için Üsküdar Asliye Hukuk Mahkemesi tarafından sivil sorumluluk yüklenmesinin dernek kurma özgürlüğü haklarına müdahale oluşturduğunu iddia etmektedirler. Başvuranlar, söz konusu eylemin ne grev ne de herhangi bir ceza ya da başka bir tedbirin alınmasını gerektirecek yasaya aykırı bir fiil olarak değerlendirilemeyeceğini savunmaktadırlar. Ayrıca başvuranlar, İdare'nin görevlendirdiği müfettişlerin, söz konusu eylemi işe geç gelmekle ve izin almaksızın öngörülen süreden önce işten ayrılmakla kıyasladıklarına dikkat çekmektedirler.

Hükümet bu iddiaya itiraz etmektedir. Hükümet başvuranların bir greve ya da sendikalarının yasal herhangi başka bir eylemine katılmalarına engel olunmadığını ve sivil sorumluluk yüklenmesinin de sendika mensubu olmalarına ya da sendikal faaliyetlerine dayanmadığını savunmaktadır.

Bu durumda AİHS'nin 11. maddesinin hangi koşullarda grev hakkı tanıdığı ve bu madde çerçevesinde bu hakkın tanımının ne olacağı hususlarına değinmeden, AİHM, başvuranların işlerini üç saat süreyle yavaşlatmalarının, sendikal hakların kullanımı bağlamında toplu eylem olarak değerlendirilebileceğine kanaat getirmektedir. Başvuranlara sivil sorumluluk bu eylem nedeniyle verilmiş olup, AİHM, alınan tedbirin dernek kurma özgürlüklerine müdahale oluşturduğunu tespit etmektedir.

B. Müdahalenin İspat Edilmesi Hakkında

Böyle bir müdahale, 11. maddenin 2. paragrafı bakımından meşru amaç ya da amaçlara yönelik olarak "kanun tarafından öngörülmesi" ve bu amaçlara ulaşılması için "demokratik toplumda gerekli olması" dışında, 11. maddeyi ihlal etmektedir.

1. Tarafların Argümanları

a) Başvuranlar

Başvuranlar, sözü edilen müdahalenin kanun tarafından öngörülmediğini savunmaktadırlar. İç hukukta önceden tahmin edilebilen ve ulaşılabilir hiçbir hüküm bulunmamaktadır. Ayrıca başvuranlar müdahalenin, meşru amaç gütmeydiğini ve ne demokratik toplumda gerekli olduğunu ne de geri ödenmesi gereken tutarlar ve müştereken ve müteselsilen verilen sorumluluk gözönüne alındığında orantılı olduğunu ileri sürmektedir.

Başvuranlar, konuya ilişkin uluslararası hükümler ve AİHM içtihadında tanımlanan ilkelerin aksine, sendikal haklarını savunmak için hiçbir yolun bulunmadığını eklemektedirler. Danıştay kararına göre diğer memurlar aynı zorunluluğa tabi olmadıkları halde, başvuranların İstanbul Boğaz Köprüsü'nde gişe görevlisi olarak iddia edilen maddi zararı ödemeleri gerekmektedir.

b) Hükümet

Hükümet öncelikle maddi gelir kaybının geri ödenmesi hususunun 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 12 § 2. maddesinde yer aldığını ve bu Kanun'un, Uluslararası Çalışma Örgütü'nün 87 sayılı Sözleşmesi'nin 8 § 1. maddesi ve 151 sayılı Sözleşmesi'nin 6 §§ 1 ve 2. maddelerine uygun olduğunu belirtmektedir. Hükümet ayrıca 657 sayılı Kanun'un 26 § 2 ve 27. maddelerinin devlet memurlarına grev yapma yasağı getirdiğini vurgulamaktadır. Hükümet'e göre bu yasaklama, sendikal hakların kullanılmasında bir takım yasal sınırlamaların getirilmesini içeren AİHS'nin 11. maddesine uygunluk arz etmektedir. Hükümet ayrıca Türkiye'nin, 1961 tarihli Avrupa Sosyal Şartı'nın 2, 5 ve 6. maddeleri ile bağlı olmadığını ve yukarıda ifade edilen 87 ve 151 sayılı Sözleşmelerin, Devlet'lere grev hakkını tanımları yönünde bir zorunluluk getirmediğini belirtmektedir.

Hükümet söz konusu müdahalenin, kamu düzenini korumak amacıyla gerçekleştirildiğini ve demokratik bir toplumda gereklilik arz ettiğini belirtmektedir. Başvuranların yasal olmayan bu eylemleri sırasında kamu düzeni bozulmuştur. Hükümet'e göre, İdare maddi zarara uğramıştır ve herhangi bir gelir kaybının olmaması durumunda söz konusu olayda başvuranların sivil sorumlulukları bulunmayacaktır.

Son olarak Hükümet, devlet memurlarının sendikal hakları ile ilgili olarak 1997 tarihinden itibaren gerçekleştirilen değişikliklerin altını çizmektedir.

2. AİHM'nin takdiri

AİHM bu durumda burada asıl sorunun, toplu bir eylem nedeniyle başvuranların sivil sorumluluklarının bulunduğu kabul edilmesinin, AİHS'nin 11. maddesine aykırılık teşkil edecek haksız bir müdahale teşkil edip etmediğinin tespit edilmesi olduğu kanaatindedir.

a) İlgili İlkeler

AİHS'nin 11. maddesinin 1. paragrafı; sendika üyelerine çıkarlarını koruyabilmek amacıyla seslerini duyurmalarına imkan tanımaktadır. Fakat bununla birlikte bu amaca ulaşabilmek amacıyla uygulanacak olan yöntemleri belirleme takdirini Devlet'e bırakmaktadır. AİHS, kanunların, 11.maddeye aykırı olmayacak bir şekilde, sendika üyelerinin çıkarlarını koruyabilmek amacıyla mücadele etmelerine izin verilmesi hususunu içermektedir (*Belçika Ulusal Polis Sendikası-Belçika*, 27 Ekim 1975; *İsveç Lokomotif Sürücüler Sendikası*, 6 Şubat 1976 tarihli karar; *Schmidt ve Dahlström-İsveç*, 6 Şubat 1976 tarihli karar).

AİHS'nin 11. maddesi temel olarak, maddede yer verilen hakların kullanımında kamu kurumlarının keyfi müdahalelerine karşı kişiyi korumayı amaçlasa da, aynı zamanda, söz konusu haklardan etkili bir şekilde faydalanılmasını sağlama pozitif yükümlülüğünü de gerekli kılabılır. Dava konusu olaylar, başvuranlara AİHS'nin 11. maddesinde yer verilen haklardan iç hukukta faydalanmalarını sağlama yükümlülüğünün yerine getirilmemesinden kaynaklandığı takdirde, Sözleşmeciler Devlet bundan sorumlu tutulacaktır (*Wilson & Ulusal Gazeteciler Birliği ve diğerleri-Birleşik Krallık*, no: 30668/96, 30671/96 ve 30678/96; *Gustafsson-İsveç*, 25 Nisan 1996 tarihli karar, *Derleme Kararlar ve Hükümler*, adıgeçen *Demir ve Baykara* kararı).

AİHS'nin 11. maddesinde yer alan "çıkartmalarını korumak için" ifadeleri önemlidir ve AİHS, sendikanın yapacağı toplu eylem yoluyla, sendika üyelerinin mesleki çıkarlarını savunma özgürlüğünü güvence altına almaktadır. Sendika üyeleri tarafından gerçekleştirilecek olan bu eyleme Sözleşmeciler Devletler tarafından izin verilmeli, eylemin gelişimi ve devamı sağlanmalıdır. O halde sendikanın, üyelerinin mesleki çıkarlarının korunması amacıyla müdahale etmesi yasal olmalı ve üyeler, çıkarlarının korunması yolunda sendikalarının seslerini duyurması hakkına sahip olabilmelidir (adıgeçen *Belçika Ulusal Polis Sendikası*; adıgeçen *İsveç Lokomotif Sürücüler Sendikası*; adıgeçen *Wilson & Ulusal Gazeteciler Birliği ve diğerleri*).

Grev yapma hakkı ile ilgili olarak AİHM, her ne kadar 11. maddede bu hak açık bir şekilde ifade edilmemişse de bu hakkın tanınması, hiç kuşkusuz en önemli sendikal haklardan bir tanesini teşkil etmektedir. Bu hakkın yanı sıra sendika özgürlüğü ile ilgili pek çok hak da mevcuttur. Üstelik Sözleşmeciler Devletler'in sendikal özgürlüğü sağlamak amacıyla izleyebilecekleri pek çok yol bulunmaktadır (*Schmidt ve Dahlström*; *UNISON- Birleşik Krallık* (karar), no: 53574/99).

b) İlkelerin uygulanması

AİHM dava konusu tedbirin, 657 sayılı Kanun'un 12 § 2. maddesine dayandığını ve Asliye Hukuk Mahkemesi'nin bu Kanun'un, devlet memurlarına işe gelmeme ya da iş yavaşlatma eyleminin yasaklandığı 125 A maddesi hükümlerine atıfta bulunduğunu tespit etmektedir. AİHM bu bakımdan incelendiğinde dava konusu tedbirin yasal dayanağının bulunduğunu not etmektedir.

AİHM, kamu hizmetinin sağlıklı bir şekilde işlenmesini kesintiye uğratabilecek karışıklıkları engellemeyi amaçladığından söz konusu tedbirin, kamu düzeninin korunması gibi meşru bir amaç taşıdığını tespit etmektedir.

AİHM, 6 Mart 1998 ve 29 Şubat 1999 tarihinde yapılan iş yavaşlatma eylemlerinin, başvuranların üyesi oldukları sendika tarafından düzenlendiğini ve yetkili makamlara eylem öncesinde haber verildiğini not etmektedir. Başvuranlar mevcut olayda bir araya gelerek barışçıl toplantı yapma özgürlüklerini kullanmışlardır (Bkz. *mutatis mutandis*, *Ezelin-Fransa*, 26 Nisan 1991 tarihli karar; *Karaçay-Türkiye*, no: 6615/03, 27 Mart 2007 tarihli karar).

AİHM, başvuranlara yüklenen sivil sorumlulukları dosyanın tamamı ışığında incelemiştir. AİHM'nin bunu yapmaktaki amacı, barışçıl toplantı yapma özgürlüğünün önemi dikkate alındığında bunun, hedeflenen meşru amaçla orantılı olup olmadığını tespit edebilmektir. AİHM, ilgili kişilerin sivil sorumluluklarının bulunduğunu belirten Asliye Hukuk

Mahkemesi kararlarının, çalışma koşullarını savunmak amacıyla üyesi oldukları sendika tarafından düzenlenen toplu eyleme katılmaları nedeniyle verildiğini not etmektedir. Ayrıca Hükümet, devlet memurlarına ilişkin sendikal haklarla ilgili olarak 1997 yılından itibaren yapılan önemli değişikliklere rağmen, ulusal düzenlemeler devlet memurlarına hiç ayırım yapmaksızın toplu hareket ve eylem yapma yasağı getiriyorken, sendikanın başka barışçıl yollarla memurların haklarını koruma imkanına sahip olup olmadıkları hususunda herhangi bir açıklama yapmamıştır (Bkz., *mutatis mutandis*, *Ezelin*, adigeçen karar ve *Karaçay*, adigeçen karar).

Bu değerlendirmelerin tümü ışığında AİHM, başvuruların sivil sorumluluklarının bulunduğu kabul edilmesinin, “demokratik bir toplum için gerekli” olmadığına kanaat getirmiştir.

Sonuç olarak AİHS'nin 11. maddesi ihlal edilmiştir.

IV. AİHS'NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI HAKKINDA

A. Tazminat

Başvuranlar 71 033,34 Yeni Türk Lirası (Y.T.L.) [talebin dile getirildiği dönemde yaklaşık 44.645 Euro] talep etmektedirler. Bu tutar söz konusu eylemler nedeniyle Asliye Hukuk Mahkemesi kararlarında hükmedilen ve uğranılan maddi zararın tazmin edilmesi amacıyla, ödeme tarihindeki gecikme faizi ile birlikte İdare'ye ödenen rakamlara tekabül etmektedir. Başvuranlar bununla ilgili olarak ödeme makbuzlarını ibraz etmektedirler. Başvuranların her biri ayrıca manevi tazminat olarak 1 000 Euro talep etmektedir.

Hükümet aşırı bulduğu bu rakamlara itiraz etmektedir.

AİHM başvurular tarafından ödenen miktarların, AİHS'nin 11. maddesi bakımından tespit edilen ihlalin doğrudan bir sonucu olduğunu tespit etmektedir (Bkz., *mutatis mutandis*, *İbrahim Aksoy-Türkiye*, no: 28635/95, 30171/96 ve 34535/97, 10 Ekim 2000 tarihli karar). Bu nedenle başvuruların ödedikleri miktarların tamamının geri ödenmesi uygun olacaktır, sözkonusu rakamlar aşağıda yer almaktadır:

- Ali KALKAN'a 1.070 Euro (bin yetmiş euro),
- Atıla YILDIZ'a 190 Euro (yüz doksan euro),
- Ayhan YILMAZ'a 1.260 Euro (bin iki yüz altmış euro),
- Aykut KARPUZ'a 1.070 Euro (bin yetmiş euro),
- Ayşe BAŞKAN'a 1.070 Euro (bin yetmiş euro),
- Azize KARADAŞ'a (DURMUŞ) 625 Euro (altı yüz yirmi beş euro),
- Bilal ERTÜRK'e 625 Euro (altı yüz yirmi beş euro),
- Burhan ÖZDEMİR'e 1.695 Euro (bin altı yüz doksan beş euro),
- Cemal KAR'a 625 Euro (altı yüz yirmi beş euro),
- Çetin DİNÇER'e 190 Euro (yüz doksan euro),
- Dilek SATILMIŞ'a 625 Euro (altı yüz yirmi beş euro),
- Dünder BOZKURT'a 190 Euro (yüz doksan euro),
- Erdin AYDIN'a 625 Euro (altı yüz doksan beş euro),
- Erdoğan OKUL'a 1.695 Euro (bin altı yüz doksan beş euro),
- Güven AKA'ya 1.070 Euro (bin yetmiş euro),
- Güven KURUKAYA'ya 625 Euro (altı yüz yirmi beş euro),

- Halit ÇELİK'e 190 Euro (yüz doksan euro),
- Hasan GÜNEY'e 190 Euro (yüz doksan euro),
- Hasan KALDIRIM'a 190 Euro (yüz doksan euro),
- Hasan ULAŞ'a 1.070 Euro (bin yetmiş euro),
- Hayriye ÇAKMAK'a (AYDINER) 1.070 Euro (bin yetmiş euro),
- İlimdar GÜRBULAK'a 190 Euro (yüz doksan euro),
- İsmail AKGÜN'e 1.070 Euro (bin yetmiş euro),
- İsmail ÇETİN'e 1.070 Euro (bin yetmiş euro),
- İsmail OKSAL'a 190 Euro (yüz doksan euro),
- Kazım SEL'e 190 Euro (yüz doksan euro),
- Kemalettin YILMAZ'a 1.070 Euro (bin yetmiş euro),
- Mahir GÖKBULUT'a 625 Euro (altı yüz yirmi beş euro),
- Mehmet OKAY'a 625 Euro (altı yüz yirmi beş euro),
- Mehmet YILMAZ'a 625 Euro (altı yüz yirmi beş euro),
- Mevlüt AKLIBAŞINDA'ya 1.070 Euro (bin yetmiş euro),
- Murat ALAV'a 1.260 Euro (bin iki yüz altmış euro),
- Murat ZÜLFİKAR'a 625 Euro (altı yüz yirmi beş euro),
- Necdet YAVUZ'a 1.695 Euro (bin altı yüz doksan beş euro),
- Sadık ALTUNKAYA'ya 1.070 Euro (bin yetmiş euro),
- Salim ER'e 190 Euro (yüz doksan euro),
- Sami ÇINAR'a 1.695 Euro (bin altı yüz doksan beş euro),
- Sedat AYDIN'a 1.695 Euro (bin altı yüz doksan beş euro),
- Şevki YAZGAN'a 190 Euro (yüz doksan euro),
- Seyfi KAYAOĞLU'na 190 Euro (yüz doksan euro),
- Süleyman VARICI'ya 625 Euro (altı yüz yirmi beş euro),
- Ziyaver ERDEN'e 1.695 Euro (bin altı yüz doksan beş euro),

Manevi tazminatla ilgili olarak AİHM, yukarıda yer alan bilgiler ve bu alandaki içtihadı dikkate alındığında AİHS'nin 41. maddesi uyarınca hakkaniyet uygun olarak başvuruların her birine 300 Euro ödenmesinin makul olacağı kanaatindedir.

B. Masraf ve Harcamalar

Başvurular AİHM önünde yapılan masraf ve harcamalar için 9.145 Euro [yaklaşık 5.030 Euro] talep etmektedirler. Bununla ilgili olarak başvurular, avukatları tarafından hazırlanan ve *Yapı Yol Sen* sendikası için yaptığı hizmetlerine karşılık gelen 30 Ocak 2003 ve 30 Haziran 2004 tarihlerini kapsayan 18 adet avukatlık ücret belgesi sunmaktadırlar. Başvurulara göre avukatlarının temel yükümlülüğü AİHM önündeki davanın takip edilmesi işlemidir. Başvurular aynı zamanda üç başvuru için de sendika ve avukatları arasında imzalanan ve AİHM önünde yapılacak olan çalışmalar için avukatlık ücretini 6.000 Y.T.L. [yaklaşık 3.310 Euro] olarak saptayan sözleşmeyi sunmaktadırlar. Ödemenin ilk kısmı için 15 Kasım 2005 tarihinde yapılan 3.000 Y.T.L. tutarında bir fatura eklemektedirler. Söz konusu sözleşmeye göre AİHM önünde görülen davanın kazanılması durumunda sendika tarafından avukata 6.000 Y.T.L. [yaklaşık 3.310 Euro] tutarında ödeme yapılacaktır.

Hükümet aşırı bulduğu bu rakamlara itiraz etmektedir.

AİHM'nin içtihadı uyarınca, bir başvuruya ancak gerçekten yapılan, gerçekliği ve gerekliliği kanıtlanmış ve makul miktardaki masraf ve harcamalar geri ödenebilmektedir. AİHM mevcut davada, elindeki mevcut unsurlar ve yukarıda ifade edilen kriterler uyarınca

AİHM önünde görülen dava için başvurulara toplu olarak 5.000 Euro ödenmesinin makul olacağı kanaatindedir.

C. Gecikme faizi

Gecikme faizi olarak, Avrupa Merkez Bankası'nın marjinal kredi kolaylıklarına uyguladığı faiz oranına üç puanlık bir artış eklenmektedir.

BU GEREKÇELERE DAYALI OLARAK AİHM, OYBİRLİĞİYLE,

1. Başvuruların *birleştirilmesine*;

2. AİHS'nin 11. maddesine ilişkin olarak dile getirilen şikayetle ilgili olarak başvuruların *kabuledilebilir* ve geri kalan kısmının *kabu edilemez olduğuna*;

3. AİHS'nin 11. maddesinin *ihlal edildiğine*;

4. a) AİHS'nin 44 § 2. maddesi gereğince kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içerisinde, ödeme tarihindeki döviz kuru üzerinden Y.T.L.'ye çevrilmek üzere Savunmacı Hükümet tarafından başvurulara:

i. maddi tazminat olarak

- Ali KALKAN'a 1.070 Euro (bin yetmiş euro),
- Atıla YILDIZ'a 190 Euro (yüz doksan euro),
- Ayhan YILMAZ'a 1.260 Euro (bin iki yüz altmış euro),
- Aykut KARPUZ'a 1.070 Euro (bin yetmiş euro),
- Ayşe BAŞKAN'a 1.070 Euro (bin yetmiş euro),
- Azize KARADAŞ'a (DURMUŞ) 625 Euro (altı yüz yirmi beş euro),
- Bilal ERTÜRK'e 625 Euro (altı yüz yirmi beş euro),
- Burhan ÖZDEMİR'E 1.695 Euro (bin altı yüz doksan beş euro),
- Cemal KAR'a 625 Euro (altı yüz yirmi beş euro),
- Çetin DİNÇER'e 190 Euro (yüz doksan euro),
- Dilek SATILMIŞ'a 625 Euro (altı yüz yirmi beş euro),
- Dündar BOZKURT'a 190 Euro (yüz doksan euro),
- Erdin AYDIN'a 625 Euro (altı yüz doksan beş euro),
- Erdoğan OKUL'a 1.695 Euro (bin altı yüz doksan beş euro),
- Güven AKA'ya 1.070 Euro (bin yetmiş euro),
- Güven KURUKAYA'ya 625 Euro (altı yüz yirmi beş euro),
- Halit ÇELİK'e 190 Euro (yüz doksan euro),
- Hasan GÜNEY'e 190 Euro (yüz doksan euro),
- Hasan KALDIRIM'a 190 Euro (yüz doksan euro),
- Hasan ULAŞ'a 1.070 Euro (bin yetmiş euro),
- Hayriye ÇAKMAK'a (AYDINER) 1.070 Euro (bin yetmiş euro),
- İlimdar GÜRBULAK'a 190 Euro (yüz doksan euro),
- İsmail AKGÜN'e 1.070 Euro (bin yetmiş euro),
- İsmail Çetin'e 1.070 Euro (bin yetmiş euro),
- İsmail OKSAL'a 190 Euro (yüz doksan euro),
- Kazım SEL'e 190 Euro (yüz doksan euro),
- Kemalettin YILMAZ'a 1.070 Euro (bin yetmiş euro),

- Mahir GÖKBULUT'a 625 Euro (altı yüz yirmi beş euro),
- Mehmet OKAY'a 625 Euro (altı yüz yirmi beş euro),
- Mehmet YILMAZ'a 625 Euro (altı yüz yirmi beş euro),
- Mevlüt AKLIBAŞINDA'ya 1.070 Euro (bin yetmiş euro),
- Murat ALAV'a 1.260 Euro (bin iki yüz altmış euro),
- Murat ZÜLFİKAR'a 625 Euro (altı yüz yirmi beş euro),
- Necdet YAVUZ'a 1.695 Euro (bin altı yüz doksan beş euro),
- Sadık ALTUNKAYA'ya 1.070 Euro (bin yetmiş euro),
- Salim ER'e 190 Euro (yüz doksan euro),
- Sami ÇINAR'a 1.695 Euro (bin altı yüz doksan beş euro),
- Sedat AYDIN'a 1.695 Euro (bin altı yüz doksan beş euro),
- Şevki YAZGAN'a 190 Euro (yüz doksan euro),
- Seyfi KAYAOĞLU'na 190 Euro (yüz doksan euro),
- Süleyman VARICI'ya 625 Euro (altı yüz yirmi beş euro),
- Ziyaver ERDEN'e 1.695 Euro (bin altı yüz doksan beş euro),

ii. manevi tazminat için başvuruların her birine 300 Euro (üç yüz euro);
iii. masraf ve harcamalar için başvurulara toplu olarak 5.000 Euro (beş bin euro) ödenmesine;

b) Söz konusu sürenin bittiği tarihten itibaren ödemenin yapılmasına kadar, Avrupa Merkez Bankası'nın o dönem için geçerli olan faiz oranının üç puan fazlasına eşit oranda *basit faizin uygulanmasına*;

5. Adil tazmine ilişkin olarak dile getirilen taleplerin *reddedilmesine*;

Karar vermiştir.

İşbu karar Fransızca olarak hazırlanmış ve AIHM iç tüzüğü'nün 77 § 2. ve 3. maddelerine uygun olarak 17 Temmuz 2007 tarihinde yazıyla bildirilmiştir.

EK

BAŞVURANLARIN İSİM LİSTESİ

Başvuru no: 74611/01

1. Dilek SATILMIŞ (1962 doğumlu)
2. Mehmet OKAY (1962 doğumlu)
3. Necdet YAVUZ (1967 doğumlu)
4. Bilal ERTÜRK (1969 doğumlu)
5. Mahir GÖKBULUT (1963 doğumlu)
6. Burhan ÖZDEMİR (1971 doğumlu)
7. Erdin AYDIN (1960 doğumlu)
8. Sedat AYDIN (1971 doğumlu)
9. Mehmet YILMAZ (1964 doğumlu)
10. Cemal KAR (1961 doğumlu)
11. Süleyman VARICI (1964 doğumlu)
12. Ziyaver ERDEN (1964 doğumlu)
13. Sami ÇINAR (1968 doğumlu)

14. Erdoğan OKUL (1968 doğumlu)
15. Güven KURUKAYA (1969 doğumlu)
16. Azize KARADAŞ (DURMUŞ) (1973 doğumlu)
17. Murat ZÜLFİKAR (1964 doğumlu)

Başvuru no: 26876/02

1. Ayhan YILMAZ (1968 doğumlu)
2. Murat ALAV (1969 doğumlu)
3. Salim ER (1960 doğumlu)
4. Hasan GÜNEY (1968 doğumlu)
5. Şevki YAZGAN (1968 doğumlu)
6. Dündar BOZKURT (1966 doğumlu)
7. Halit ÇELİK (1967 doğumlu)
8. İlimdar GRBLAK (1969 doğumlu)
9. Çetin DİNÇER (1969 doğumlu)
10. Atila YLDIZ (1962 doğumlu)
11. Seyfi KAYAOğLU (1970 doğumlu)
12. Hasan KALDIRIM (1968 doğumlu)
13. Kazım SEL (1970 doğumlu)
14. İsmail OKSAL (1971 doğumlu)

Başvuru no: 27628/02

1. İsmail AKGÜN (1969 doğumlu)
2. Ziyaver ERDEN (1964 doğumlu)
3. Hasan ULAŞ (1963 doğumlu)
4. Necdet YAVUZ (1967 doğumlu)
5. İsmail ÇETİN (1966 doğumlu)
6. Murat ALAV (1969 doğumlu)
7. Ali KALKAN (1968 doğumlu)
8. Ayşe BAŞKAN (1968 doğumlu)
9. Güven AKA (1966 doğumlu)
10. Mevlüt AKLIBAŞINDA (1960 doğumlu)
11. Sadık ALTUNKAYA (1966 doğumlu)
12. Kemalettin YILMAZ (1962 doğumlu)
13. Burhan ÖZDEMİR (1971 doğumlu)
14. Erdoğan OKUL (1968 doğumlu)
15. Sedat AYDIN (1971 doğumlu)
16. Sami ÇINAR (1968 doğumlu)
17. Aykut KARPUZ (1966 doğumlu)
18. Hayriye ÇAKMAK (AYDINER) (1974 doğumlu)
19. Ayhan YILMAZ (1968 doğumlu)